

Bożena Szewczul

Ewangeliczna rada czystości jako znak przyszłego świata i źródło obfitej płodności w niepodzielnym sercu (kan. 599 KPK/1983)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 51/1-2, 163-182

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOŻENA SZEWCZUL

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**EWANGELICZNA RADA CZYSTOŚCI
JAKO ZNAK PRZYSZŁEGO ŚWIATA I ŹRÓDŁO
OBFITEJ PŁODNOŚCI
W NIEPODZIELNYM SERCU (kan. 599 KPK/1983)**

Treść: Wprowadzenie. – 1. Znak przyszłego świata. – 1.1 Antycypacja przyszłego królestwa. – 1.2 Żywy znak przyszłego świata. – 1.3 Znak, nie model do naśladowania. – 1.4 Znak Kościoła jako Oblubienicy Chrystusa. – 2. Źródło obfitej płodności w niepodzielnym sercu. – 2.1 Niepodzielne serce. – 2.2 Obfita płodność. Zakończenie.

Wprowadzenie

We współczesnym społeczeństwie czystość konsekrowana nie cieszy się uznaniem. Brak zrozumienia i pozytywnego spojrzenia na to fundamentalne zobowiązanie się osób konsekrowanych zazwyczaj nie manifestuje się w sposób bezpośredni i wyraźny: najczęstszym jego przejawem jest wysuwanie twierdzeń antropologicznych przeciwko życiu w czystości, jakoby takie życie było w praktyce niemożliwe. Nasuwa się więc pytanie czy celibat w dzisiejszych czasach posiada jeszcze wartość znaku; czy jest czymś wiarygodnym i czy przemawia do współczesnego człowieka? Odpowiedzi na postawione pytania powinna dostarczyć treść niniejszego artykułu, którego przedmiotem będzie ukazanie ewangelicznej rady czystości jako znaku oraz skutków, jakie sprawia właściwa jej realizacja.

1. Znak przyszłego świata

Zarówno w tekstach biblijnych, jak i w niezmiennej tradycji

Kościółu dziewictwo zawsze było cenione i uważano je za rzeczywistość przyszłego świata¹, co znalazło odzwierciedlenie także w omawianym kan. 599 KPK/1983² oraz w innych kanonach dotyczących życia konsekrowanego w ogóle³, a szczególnie regulujących życie instytutów zakonnych⁴. W konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* fakt, że życie zakonne jest znakiem próbuje się oddać poprzez takie słowa jak: *pokazuje, uwidacznia, zapowiada, uobecnia, ujawnia*⁵.

W Ewangelii znajduje się tekst przytoczony przez wszystkich synoptyków ukazujący dyskusję Chrystusa z saduceuszami na temat zmartwychwstania. Chrystus, udzielając odpowiedzi na pytanie czyją żoną będzie po zmartwychwstaniu kobieta-wdowa, wcześniej 7 razy zamężna, stwierdza, że saduceusze są w błędzie, pojmując życie przyszłe na sposób życia ziemskiego – zakładając i tam jednocześnie małżeńskie między mężczyzną i kobietą. Tymczasem po zmartwychwstaniu nie będą już się żenić ani za mąż wychodzić,

¹ Pius XII, Encyklika *Sacra virginitas*, 25.03.1954, AAS 46 (1954) 161-191, I, także w: *Enchiridion della Vita Consacrata. Dalle Decretali al rinnovamento post-conciliare (385-2000)*, Bologna 2001, n. 2746-2817, tekst polski w: *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 41/3 (1959) 130: „Święte dziewictwo i doskonała czystość, poświęcone służbie Bożej zaliczają się bez wątpienia do najcenniejszych skarbów, które Założyciel Kościoła dziedzictwem zostawił dla utworzonej przez siebie społeczności. Dlatego to Ojcowie Kościoła twierdzili, że trwałe dziewictwo jest wspaniałą zdobyczą religii chrześcijańskiej”; PO 16a: „Doskonała i dozgonna powściągliwość, zalecana przez Chrystusa Pana ze względu na królestwo niebieskie, a w ciągu wieków, jak również i w naszych czasach, przez wielu chrześcijan chętnie przyjęta i chwalebnie zachowywana, była zawsze uważana przez Kościół za rzecz wielkiej wagi, szczególnie dla życia kapłańskiego”; Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska «Vita consecrata»*, Żabki 1996, n. 26 (odtąd: *Vita consecrata*): „Istnieje bowiem niezmienna doktryna, która przedstawia życie konsekrowane jako zapowiedź przyszłego królestwa. Sobór Watykański II przypomina to nauczanie, gdy stwierdza, że konsekracja w wyższym też stopniu (...) zapowiada przyszłe zmartwychwstanie i chwałę Królestwa niebieskiego. Jest to przede wszystkim zasługą *ślubu dziewictwa*, rozumianego zawsze przez tradycję jako *zapowiedź ostatecznego świata*, który już dzisiaj działa i przemienia całego człowieka”; A. Pigna, *Consigli evangelici. Virtù e voti*, Roma 1993, s. 280.

² KPK/1983, kan. 599: „Ewangeliczna rada czystości podejmowana ze względu na królestwo niebieskie, będąca znakiem przyszłego świata i źródłem obfitej płodności w niepodzielnym sercu, zawiera w sobie obowiązek doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie”.

³ KPK/1983, kan. 573: „Życie konsekrowane. stawszy się w Kościele wyraźnym znakiem”;

⁴ KPK/1983 kan. 607 § 1: „Życie zakonne stanowiące znak przyszłego wieku”.

⁵ LG 44; L. Boisvert, *Il celibato religioso*, Milano 1992, s. 92.

lecz będą istnieć jak aniołowie w niebie⁶. Chrystus w odpowiedzi potwierdza, że rzeczywistość małżeństwa należy do tego świata i związana jest ze śmiercią. Skoro małżeństwo przemija z czasem i nie jest celem ostatecznym chrześcijanina, to mogą istnieć pewne powody dla całkowitej rezygnacji z niego. W przypadku niektórych wiernych wystarczającym powodem do dobrowolnej rezygnacji z małżeństwa jest urok i pragnienie uczestniczenia w królestwie niebieskim, oraz zjednoczenia z Chrystusem⁷. Wierni ci mają świadomość, że człowiek został wezwany ostatecznie do głębokiego zjednoczenia z Bogiem i powołanie to urzeczywistni się w całej pełni w królestwie niebieskim, gdzie nie będą już się żenić ani za mąż wychodzić, ponieważ Bóg będzie wszystkim we wszystkich⁸.

1.1. Antycypacja przyszłego królestwa

Życie w celibacie zapowiada w szczególny sposób świat przyszły, już tu na ziemi jest jego antycypacją, niejako jego przeniesieniem w doczesność, głównie poprzez rezygnację z małżeństwa, co jawi się wyraźnie w nauczaniu Chrystusa ukazującego życie po zmartwychwstaniu jako podobne życiu aniołów Bożych tj. bez

⁶ Mt 22, 30: „Przy zmartwychwstaniu bowiem nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić, lecz będą jak aniołowie Boży w niebie”; Łk 20, 35: „Lecz ci, którzy uznani zostaną za godnych udziału w świecie przyszłym i w powstaniu z martwych, ani się żenić nie będą, ani za mąż wychodzić; Por. Mk 12, 25: „Gdy bowiem powstaną z martwych, nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić, ale będą jak aniołowie w niebie”; A.M. Sicari, *L'origine evangelica della vita consacrata*, w: AA.VV., *Vita religiosa. Bilancio e prospettive*, Roma 1976, s. 333; A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 248-249; M. Rondet, *Celibat evangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 49-50.

⁷ L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 32-33.

⁸ 1 Kor 15, 28.

zamażpójścia⁹. Beżżenni wskazują na eschatologiczną dziewiczość człowieka zmartwychwstałego¹⁰.

W dokumentach *Vaticanum II* podkreślono wyraźnie, że dar życia w czystości udzielony darmo przez Boga jest antycypacją zmartwychwstania, w którym dzieci zmartwychwstania będą żyć w beżżenstwie¹¹. Czystość konsekrowana podjęta przez niektórych chrześcijan jako zapowiedź królestwa, które przyjdzie, przypomina innym wiernym, aby swoje życie już teraz orientowali wokół powtórnego przyjścia Chrystusa i wykorzystując obecną godzinę przygotowywali się na ostateczne przyjęcie Oblubieńca. Nie bez powodu Chrystus ukazuje w Ewangelii tajemnicę Kościoła m.in. poprzez obraz dziesięciu panien (dziewic): pięciu roztropnych z zapalonymi lampami i pięciu nierozsądnych¹². Człowiek współczesny szczególnie potrzebuje takiego świadectwa roztropności od osób żyjących w czystości¹³. Prawdę tę papież Paweł VI wyraża w encyklice *Sacerdotalis caelibatus* zachęcając kapłanów żyjących w celibacie do oddania całkowicie siebie najcenniejszym

⁹ Łk 20, 35: „Lecz ci, którzy uznani zostaną za godnych udziału w świecie przyszłym i w powstaniu z martwych, ani się żenić nie będą, ani za mąż wychodzić”; Mt 22, 30: „Przy zmartwychwstaniu bowiem nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić, lecz będą jak aniołowie Boży w niebie”; *Vita consecrata* n. 32: „Natomiast w ukazywaniu świętości Kościoła *obiektywne pierwszeństwo należy przyznać życiu konsekrowanemu*, jako że odzwierciedla ono sposób życia samego Chrystusa. Właśnie dlatego najobficiej objawiają się w nim ewangeliczne dobra i najpełniej urzeczywistnia cel Kościoła, to znaczy uświęcenie ludzkości. Życie konsekrowane zapowiada i w pewien sposób uprzedza nadejście przyszłej epoki, kiedy to nastąpi pełnia Królestwa niebieskiego, które już teraz jest obecne w załączku i w tajemnicy, i kiedy po zmartwychwstaniu ludzie nie będą się już żenić ani wychodzić za mąż, lecz będą niczym aniołowie Boży (por. Mt 22, 30)”; A. Bandera, *I consigli evangelici e la Rivelazione*, *Vita Consacrata* 19 (1983) 15; A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 249-250.

¹⁰ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie* (*Familiaris consortio*), 22.11.1981, AAS (1982) 171, Pallotinum-Poznań 1984 n. 16 (odtąd: *Familiaris consortio*): „Żyjąc w dziewictwie człowiek trwa także cieleśnie w oczekiwaniu na eschatologiczne zaślubiny Chrystusa z Kościołem, oddając się całkowicie Kościołowi w nadziei, że Chrystus odda się Kościołowi w pełnej prawdzie życia wiecznego. Człowiek beżżenny antycypuje w ten sposób w swym ciele nowy świat „przyszłego zmartwychwstania”; tenże, *Beżżenność dla królestwa niebieskiego a nadprzyrodzona płodność*, (audiencja generalna 24.03.1982), w: tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993 s. 437-438.

¹¹ FG 16b; J. Galot, *L'elogio del celibato volontario*, *Vita Consacrata* 20 (1984) 535-356.

¹² Mt, 25 1-13.

¹³ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 297.

wartościom duchowym, temu, co najbardziej istotne i wzniosłe¹⁴.

Antycypacja przyszłego świata określa sposób ziemskiego życia zakonników. Zamiast np. stawać się niewolnikami pewnych rzeczy, które przemijają, mają używać ich tak, jakby nie używali ciesząc się wolnością. Im bardziej uwalniają się od trosk ziemskich, tym wyraźniej ukazują wszystkim wierzącym dobra niebieskie widoczne już tu na ziemi¹⁵. Żyją w przymierzu z Bogiem i mają nadzieję na pełnię życia z Nim w królestwie niebieskim¹⁶. Celibat dla królestwa Bożego, którego podjęcie można zrozumieć tylko w świetle wiary, bez wiary nie może być w ogóle realizowany, w odróżnieniu od małżeństwa, które może bez niej istnieć. Tak rozumiana i przeżywana rada czystości głosi Boga i Jego królestwo jako przedmiot wiary chrześcijanina¹⁷.

Obecnie można się spotkać i z takimi opiniami, że eschatologiczny wymiar doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie jest czymś przestarzałym. Autorzy takich poglądów wskazują na fakt, że nie można powiedzieć nic pewnego o eschatologii¹⁸. Poza tym wychodzą z założenia, że zarówno małżeństwo jak i celibat są rzeczywistościami tego świata i dlatego trudno jedynie w celibacie dostrzegać antycypację przyszłego świata, ponieważ także życie chrześcijańskich małżonków antycypuje życie przyszłe¹⁹. W jakim więc znaczeniu celibat ma znaczenie escha-

¹⁴ Paweł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 46, AAS 59 (1967) 657-697, tekst polski: Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie 50/7 (1968) 129-154: „Zaiste, Czcigodni i Najmilsi Bracia w kapłaństwie, których wszystkich w Sercu Jezusa Chrystusa miłujemy (Flp 1,8), dzisiejszy świat – który choć przeżywa okres ciężkiej próby w wyniku rozwoju i przemian historycznych, słusznie chlubi się z godziwych i szlachetnych osiągnięć stworzonych ludzkim staraniem – ten świat, powiadamy, ogromnie potrzebuje świadectwa takich ludzi, którzy oddaliby siebie całych świętym i najcenniejszym wartościom duchowym, aby naszej epoce nie zabrakło owego cudownego i niemal boskiego światła ducha ludzkiego, wspinającego się ku temu, co najbardziej wzniosłe”.

¹⁵ LG 44: „Skoro bowiem Lud Boży nie ma tutaj trwałego miasta, lecz szuka przyszłego, to stan zakony, który bardziej uwalnia swych członków od trosk ziemskich, w wyższym też stopniu tak ukazuje wszystkim wierzącym dobra niebiańskie już na tym świecie obecne, jak i daje świadectwo nowemu i wiekiustemu życiu zyskanemu dzięki odkupieniu Chrystusa, jak wreszcie zapowiada przyszłe zmartwychwstanie i chwałę Królestwa niebieskiego”.

¹⁶ L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 103.

¹⁷ Tamże, s.105.

¹⁸ J. Rovera, *La dimensione teologico-morale in una vita di celibato per il Regno*, w: AA. VV., *Il celibato per il Regno*, Milano 1977, s. 277.

¹⁹ Tamże, s. 278.

tologiczne? J. Rovera odpowiada, że celibat obrany ze względu na królestwo Boże jest szczególną manifestacją wiary i nadziei we wspólnocie chrześcijańskiej. Ryzyko podjęcia celibatu i oparcie sensu tego wyboru o wiarę w królestwo jest większe niż ryzyko podjęcia drogi małżeńskiej akceptowanej przez społeczeństwo. Sytuacja, kiedy chrześcijanin-małżonek traci wiarę jest próbą, ale wówczas zawarte małżeństwo może nadal istnieć i posiadać znaczenie w wymiarze ludzkim. Nie da się jednak odnaleźć sensu życia w celibacie, obranym na podstawie wiary po jej utraceniu. Stąd osoba konsekrowana żyjąca w celibacie jest zawsze znakiem wiary i nadziei dla każdego chrześcijanin i każdego człowieka. A przede wszystkim celibat winien mieć sens i takie znaczenie dla samego celibatariusza²⁰.

1.2. Żywy znak przyszłego świata

Dekret o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis* Soboru Watykańskiego II podaje, że celibatariusze stają się w Kościele żywym znakiem przyszłego świata, obecnego już tu na ziemi przez wiarę i miłość²¹. Św. Cyprian wyraża tę prawdę pisząc o dziewicach, że one są już tym, czym inni będą później, bo przechodzą przez świat, światem nieskalane, osiągając już w doczesności chwałę zmartwychwstania²². Podkreśla się więc, że konsekrowani celibatariusze są znakiem żywym, a więc ukazują rzeczywistość realizowaną i doświadczaną. Jest to znak realny mocą którego jest urzeczywistniana eschatologia²³, inaczej mówiąc – jak wyjaśnia Ojciec Święty Jan Paweł II w adhortacji o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia *Redemptionis donum* – wybór Chrystusa jako wyłącznego Oblubieńca przybliża eschatologiczne królestwo Boże do życia wszystkich ludzi w ich doczesnych

²⁰ Tamże, s. 278-280.

²¹ PO 16b.

²² Św. Cyprian, *De habitu virginum*, 22, PL 4, 462; P i u s XII, Encyklika *Sacra virginitas*, 25.03.1954, AAS 46 (1954) 161-191, I, także w: *Enchiridion della Vita Consacrata. Dalle Decretali al rinnovamento post-conciliare (385-2000)*, Bologna 2001, n. 2746-2817 (odtąd: *Sacra virginitas*, EVC) n. 2773, tekst polski w: *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 41/3 (1959) 130-156; R. Cantalamessa, «*Vi sono alcuni che non si sposano per il regno dei cieli*», *Vita Consacrata* 25 (1989) 209; Tenże, *Czystego serca*, Warszawa 2003, s. 19.

²³ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 280.

warunkach i uobecnia je pośród tego świata. Poprzez bezżenność osoby konsekrowane niosą zapowiedź przyszłego zmartwychwstania wśród tego przemijającego świata, czyli życia w zjednoczeniu z Bogiem przez miłość²⁴.

Mimo pewnych ograniczeń życie zakonne, zgodnie z zapowiedzią Chrystusa, powinno stanowić żywy znak królestwa już obecnego wśród nas na ziemi, choć jeszcze nie w pełni urzeczywistnionego²⁵. Dążąc do jak najściślejszego zjednoczenia w miłości z Chrystusem i między sobą zakonnicy uprzedzają, aczkolwiek nie w sposób doskonały to, co będzie stanowiło dopiero w przyszłości istnienie wybranych²⁶.

1.3. Znak, nie model do naśladowania

Trzeba zwrócić uwagę na to, że prawodawca w kan. 599 nawiązując do treści konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* wyraźnie zaznacza, że ewangeliczna rada czystości (a także podjęcie pozostałych rad) jest znakiem wskazującym na istotną wartość ewangelicznej bezżenności, nie zaś modelem mającym na celu ukazanie dokładnej formy do naśladowania dla wszystkich pozostałych wiernych²⁷. Bo, w jaki sposób mogłaby imitować ten styl życia

²⁴ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia «Redemptionis donum»*, 25.03.1984, AAS 76 (1984) 513-546, n. 11, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 330-331: „11. Wybór ten [ewangelicznej rady czystości] przybliża to *eschatologiczne królestwo Boga* do życia wszystkich ludzi w warunkach doczesności i czyni je w pewien sposób obecnym pośród świata. Przez to samo osoby konsekrowane urzeczywistniają wewnętrzną celowość całej ekonomii Odkupienia. Celowość ta wyraża się bowiem w przybliżeniu królestwa Boga w jego ostatecznym, eschatologicznym wymiarze. Poprzez ślub czystości osoby konsekrowane – z jednej strony uczestniczą w ekonomii Odkupienia przez *dobrowolne wyrzeczenie się* doczesnych radości życia małżeńskiego i rodzinnego – z drugiej strony zaś, właśnie w swej „bezżenności dla królestwa niebieskiego” niosą wśród przemijającego świata *zapowiedź przyszłego zmartwychwstania* i życia wiecznego: życia w zjednoczeniu z Bogiem samym przez uszczęśliwiające widzenie i miłość, która zawiera w sobie i przenika bez reszty wszelkie inne miłości serca ludzkiego”.

²⁵ Łk 17, 20-21: „Zapytany przez faryzeuszów, kiedy przyjdzie królestwo Boże, odpowiedział im: Królestwo Boże nie przyjdzie dostrzegalnie; i nie powiedzą: Oto tu jest albo: Tam. Oto bowiem królestwo Boże pośród was jest”.

²⁶ 1 J 3, 2; 1 Kor 15, 20-28; L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 93.

²⁷ LG 44: „Jest więc ślubowanie i spełnianie rad ewangelicznych niejako widomym znakiem.”; PC 1; KPK/1983, kan. 573 §1: „[osoby konsekrowane] stawszy się w Kościele wyraźnym znakiem, mają zapowiadać niebieską chwałę”; L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 92.

rodzina bez wyrzeczenia się własnej tożsamości? Anomalią byłoby przekształcanie życia rodzinnego w mały klasztor. Stąd zakonnicy nie powinni ulegać, dość często spotykanej wśród nich pokusie postrzegania siebie jako wyżej stojących od innych wiernych z powodu podjęcia formy życia, według nich bardziej doskonałej, którą inni mają jakoby naśladować. Tymczasem sens ich udziału we wspólnocie Ludu Bożego nie polega na byciu dla innych modelem do naśladowania, lecz jedynie na ukazaniu swym życiem istoty pewnych wartości ewangelicznych, czyli na byciu znakiem²⁸. Dokładniej zamysł ten wyraża treść 33 numeru adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Vita consecrata*. Czytamy tam, że zadaniem osób konsekrowanych jest podtrzymywanie wśród wiernych świadomości podstawowych wartości Ewangelii i świadczenie, że świat nie może ofiarować się Bogu bez realizacji ducha ewangelicznych Błogosławieństw prowadzących do świętości codziennego życia²⁹. W tym samym numerze adhortacji zostało przypomniane – jakby dla wyprowadzenia osób konsekrowanych z błędnego mniemania o wyższości ich formy życia – że także świadectwo innych powołań w Kościele powinno z kolei pomagać osobom konsekrowanym w przeżywaniu ich poświęcenia się Bogu³⁰.

1.4. Znak Kościoła jako Oblubienicy Chrystusa

Czystość konsekrowana służy pomocą wiernym także w głębszym zrozumieniu Kościoła w jego tajemnicy Oblubienicy Słowa. Treść dekretu *Perfectae caritatis* potwierdza, że zakonnicy ukazują wszystkim chrześcijanom przedziwne zaślubiny ustanowione

²⁸ L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 92.

²⁹ *Vita consecrata* 33: „Życie konsekrowane spełnia szczególne zadanie: *podtrzymuje w ochrzczonych świadomość podstawowych wartości Ewangelii*, dając «wspaniałe i zaszczytne świadectwo temu, iż świat nie może się przemienić i ofiarować się Bogu bez ducha ewangelicznych Błogosławieństw» (LG 31). W ten sposób życie konsekrowane nieustannie przypomina Ludowi Bożemu o potrzebie odpowiadania świętością życia na miłość Bożą, rozlaną w sercach przez Ducha Świętego (por. Rz 5,5), i wyrażania swoim postępowaniem sakramentalnej konsekracji, dokonanej przez Boga w chrzcie, bierzmowaniu lub w sakramencie święceń. Trzeba bowiem, aby świętość udzielona w sakramentach prowadziła do świętości życia codziennego”.

³⁰ *Tamże*: „Z drugiej strony nie należy zapominać, że również samym osobom konsekrowanym świadectwo innych powołań pomaga w pełnym przeżywaniu ich udziału w tajemnicy Chrystusa i Kościoła w jej wielorakich wymiarach”.

przez Boga, gdzie w przyszłym świecie Kościół w pełni połączy się z Chrystusem jako jedynym swym Oblubieńcem³¹. Podobnie w dekrete *Presbyterorum ordinis* podaje się, że życie w celibacie przywołuje na pamięć tajemnicze małżeństwo ustanowione przez Boga, mające objawić się w przyszłości i przez które Kościół posiada jedynego swego Oblubieńca – Chrystusa³². I chociaż to zjednoczenie z Chrystusem jest powołaniem każdego chrześcijanina, także małżonków, którzy stanowią obraz miłości Chrystusa do Kościoła, to jednak celibatariusze stają się szczególnie wymownym świadectwem podstawowej prawdy, że fundamentem wszystkiego i końcem wszystkiego jest miłość do Chrystusa³³. Celibatariusze ukazują, że podstawą prawdziwej miłości i prawdziwego małżeństwa jest Chrystus, i że tylko miłość do Niego tworzy prawdziwe małżeństwo. Mężczyzna nie jest stworzony dla kobiety, a kobieta dla mężczyzny, ale oboje – dla Boga. Czystość konsekrowana powinna uzmysłowić także małżonkom, że ich miłość wcześniej czy później musi ulec ostatecznie prze-

³¹ PC 12: „W ten sposób przypominają one wszystkim wyznawcom Chrystusa owe przedziwne zaślubiny ustanowione przez Boga, a mające objawić się w pełni w przyszłym świecie, mocą których Kościół ma Chrystusa jako jedynego Oblubieńca”; Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia* «*Redemptionis donum*», 25.03.1984, AAS 76 (1984) 513-546, n. 11, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 330-331: „Rada ta [czystości] jest w sposób szczególnie zaadresowana do miłości serca ludzkiego. Uwydatnia ona bardziej rys *oblubieńczy* tej miłości, podczas gdy ubóstwo, a zwłaszcza posłuszeństwo, zdają się uwydatniać przede wszystkim rys *odkupieńczy* miłości zawartej w zakonnej konsekracji. Chodzi tu o... dziewictwo jako wyraz oblubieńczej miłości dla samego Odkupiciela”; J. Bours, *Il celibato per amore del Regno di Dio*, w: F. Kamphaus, J. Bours, *Passione per Dio*, Roma 1984, s. 62-63; T. Matura, *Celibato e comunità*, Brescia 1967, s. 108.

³² PO 16b: „W ten sposób więc wyznają przed ludźmi, że chcą się poświęcić niepodzielnie powierzonymu sobie zadaniu, a mianowicie poślubienia wiernych jednemu mężowi i okazania ich Chrystusowi jako dziewięć czystą. I tak przywołują na pamięć to tajemnicze małżeństwo ustanowione przez Boga i mające w przyszłości być w pełni objawione, przez które Kościół posiada jedynego Oblubieńca Chrystusa”.

³³ Pius XII, Encyklika *Sacra virginitas*, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie 41/3 (1959) 134: „Ojcowie Kościoła uważali więzy doskonałej czystości za pewnego rodzaju duchowne zaślubiny, które dusza zawiera z Chrystusem. Niektórzy nawet tak daleko się posunęli, że złamanie złożonej obietnicy porównywali z cudzołóstwem, I tak pisze św. Atanazy, że Kościół Katolicki zwykł nazywać oblubienicami Chrystusowymi te, które silnie trwają w cnocie czystości. A św. Ambroży krótko pisze o dziewicy poświęconej Bogu: «Dziewicą jest ta, która zaślubiła Boga». Co więcej, widać z pism tegoż mediolańskiego doktora, że już w IV wieku ryt poświęcenia dziewicy bardzo podobny był do tego, jakiego Kościół za naszych czasów używa przy błogosławieniu małżeństw”.

kształceniu i dopełnieniu w miłości Boga³⁴. Małżonkowie na podstawie samej natury małżeństwa zwyczajnie dochodzą do Boga poprzez odnajdywanie Go w sobie nawzajem. Natomiast miłość tych, którzy podjęli ewangeliczną radę czystości już tu na ziemi polega na całkowitym darze siebie i miłowaniu Boga bezpośrednio niepodzielnym sercem. Ta forma miłości nie doświadcza pośrednictwa właściwego małżonkom i pod tym względem celibatariusze stanowią zapowiedź królestwa Bożego oraz są jego antycypacją³⁵.

Niektórzy autorzy zastanawiając się nad znaczeniem ewangelicznej rady czystości i w ogóle życia zakonnego jako znaku przyszłego świata wskazują na jeszcze jedną cechę królestwa niebieskiego ukazaną przez praktykę czystości konsekrowanej, a jest nią miłość. Oczywistym jest, że Bóg króluje tam gdzie istnieje miłość, miłość Boga i bliźniego wyrażona w dwóch największych przykazaniach. Miłość ta ze swej natury jest wartością eschatologiczną: wiara i nadzieja przeminą, lecz miłość pozostanie. Ewangeliczna rada czystości jest wyrazem miłości oblubieńczej, jaką Chrystus darzy swój Kościół. Stąd często czystość jest rozpatrywana w kontekście miłości³⁶. W ogóle w imię miłości, a zwłaszcza miłości drugiej osoby serce ludzkie zdolne jest przyjmować nawet trudne wymagania. Stąd w bezżenności dla królestwa niebieskiego uczniowie i cała żywa Tradycja odkrywają tę właśnie miłość w stosunku do samego Chrystusa. Celibat postrzegany jest jako szczególna odpowiedź na miłość Boskiego Oblubieńca, stąd rozumie się go także jako akt oblubieńczej miłości tj. oblubieńcze oddanie sie-

³⁴ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 298.

³⁵ Paweł VI, *Adhortacja apostolska na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II «Evangelica testificatio»*, n. 13, 29.06.1971, AAS 63 (1971) 497-526, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 134-135: „bez żadnej ujemy dla miłości ludzkiej i małżeństwa. czystość Bogu poświęcona bardziej bezpośrednio przypomina ten związek z Chrystusem i osiąga go przez opanowanie samego siebie, do którego powinna dążyć wszelka miłość ludzka”; Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska o powołaniu i misji świętych w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II «Christifideles laici»* 30.12.1988, AAS 81 (1989) 393-521, n. 55, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, t. I, s. 269-377; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia della carità, Martirio e verginità. Povertà e obbedienza*, Vita Consacrata 21 (1985) 77; T. Matura, *Celibato e comunità*, Brescia 1967, s. 109; I.M.T. Tillard, *Davanti a Dio e per il mondo. Il progetto dei religiosi*, Alba 1975, s. 332.

³⁶ D.P. Leclerc, *Due virtù concordi: castità e carità*, Rivista delle Religiose 14/8-9 (1965) 402-413; L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 92.

bie dla odwzajemnienia oblubieńczej miłości Chrystusa. Owszem jest to oddanie siebie poprzez wyrzeczenie, ale przede wszystkim z miłości³⁷.

2. Obfita płodność w niepodzielnym sercu

Prawdę zawartą w kan. 599 KPK/1983, iż ewangeliczna rada czystości stanowi źródło obfitej płodności w niepodzielnym sercu osoby konsekrowanej nieco dokładniej wyraża konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* Soboru Watykańskiego II. W numerze 42 podaje się, że doskonała powściągliwość w czystości lub celibacie cieszyła się zawsze szacunkiem Kościoła, ponieważ stanowi ona źródło duchowej płodności w świecie³⁸. Porównując tekst soborowy z treścią kanonu 599 uwagę czytelnika zwraca słowo *duchowej*, na które został położony akcent w konstytucji, a którego brakuje w tekście kanonu. Tym niemniej mimo braku tego terminu, realizację ślubu czystości, przejawiającą się m.in. w obfitej płodności w niepodzielnym sercu, należy rozumieć w taki sposób, że nie chodzi tu o odnoszenie sukcesów zewnętrznych, dostrzegalnych i znaczących, lecz o płodność będącą konsekwencją przekazywania dobroci i miłości pochodzących od Boga³⁹. Stąd w innym numerze konstytucji *Lumen gentium* próbuje się obalić pojawiające się niekiedy błędne opinie, jakoby zakonnicy z powodu swego poświęcenia Bogu byli wyobcowani i nieużyteczni w społeczeństwie. Stwierdza się, że nawet wówczas, gdy nie wspomagają oni bezpośrednio swych współczesnych, to współpracują z nimi właśnie duchowo, a więc w głębszy sposób czując się związani ze swymi współczesnymi wewnątrz-

³⁷ Jan Paweł II, *Co znaczy bezżenność dla królestwa niebieskiego?*, (audiencja generalna 21.04.1982), w: tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993 s. 570.

³⁸ LG 42: „Ta doskonała powściągliwość. zawsze cieszyła się szczególnym szacunkiem Kościoła jako szczególne źródło duchowej płodności w świecie”; PC 12: „Ona [czystość] bowiem w szczególny sposób daje wolność ludzkiemu sercu (por. 1 Kor 7, 32-35), by bardziej rozgorzało miłością do Boga i wszystkich ludzi”; ET 14.

³⁹ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie «Familiaris consortio»*, 22.11.1981, AAS(1982) 171, Pallotinum-Poznań 1984, n. 16: „Człowiek bezżenny, chociaż wyrzeka się płodności fizycznej, staje się płodny duchowo, staje się ojcem i matką wielu, współpracując w dziele kształtowania się rodziny wedle zamysłu Bożego”; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, Vita Consacrata 21 (1985) 75; A. Pigna, *Consigli evangelici*, Roma 1993, s. 293.

nym związkiem w Chrystusie⁴⁰.

Zwrócenie uwagi na termin *duchowej* wydaje się ważne szczególnie w obecnych czasach aktywizmu i wartościowania ludzi często jedynie na podstawie wykonywanej pracy. Historia życia zakonnego ukazuje, że wiele instytutów powstało jako odpowiedź na konkretne potrzeby społeczeństwa, a tym samym Kościoła kroczącego przez dzieje razem ze społecznością w której istnieje. Wszystkie instytuty (głównie żeńskie) o ślubach prostych w odróżnieniu od tych o ślubach uroczystych charakteryzowało podejmowanie dzieł apostołskich: charytatywnych, wychowawczych oraz innych form świadczenia miłości Boga i bliźniego. Zakonnicy ci byli często postrzegani jako grupy wykonujące pewien rodzaj pracy, mające do realizacji określone zadania zewnętrzne. Na podstawie wykonywanych dzieł oceniano ich użyteczność społeczną. Sami zakonnicy czuli się dowartościowani odpowiednio do podjętej pracy apostołskiej. Stąd, kiedy państwo przejęło częstokroć ich obowiązki, tym samym zniknęło zapotrzebowanie na określony rodzaj ich działalności, a życie zakonników zaczęło się wielu jawić jako pozbawione sensu. Zakonnicy, dla jego rewaloryzacji szukali wciąż nowych zadań pożytecznych dla Kościoła i społeczeństwa⁴¹.

Po *Vaticanium II* perspektywa nieco się zmieniła. Instytuty zakonne coraz rzadziej postrzegano jako grupy osób mające do wykonania szczególny rodzaj służby, a coraz częściej jako wspólnoty powstałe dla głębszego życia według Ewangelii i dające świadectwo wiary. Ich pierwsze zadanie to przynależność do stanu będącego źródłem duchowej płodności w niepodzielnym sercu i znak przyszłego świata nie zaś użyteczność społeczna, ponieważ podejmowane przez zakonników prace społeczne mogą równie skutecznie realizować wierni nie będący zakonnikami⁴². Nie można zapominać, że

⁴⁰ LG 46: „Niech nikt nie sądzi, że zakonnicy z racji swej konsekracji stają się bądź wyobcowani spośród ludzi, bądź nieużyteczni w społeczności ziemskiej. Bo choć niekiedy nie wspomagają wprost swych współczesnych, to jednak w głębszy sposób czują się z nimi związani wewnętrznym związkiem w Chrystusie i współpracują z nimi duchowo, aby budowanie państwa ziemskiego zawsze było oparte na Bogu i ku Niemu skierowane, by przypadkiem ci, którzy ją budują, nie trudzili się na próżno”; Paweł VI, *Adhortacja apostołska «Evangelica testificatio»*, 29 VI 1971, AAS 63 (1971) 497-526, n. 49, tekst polski w: Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*, opr. A. Żuchowski, T. Sułowska, Poznań-Warszawa 1974, s. 255 (odtąd *Evangelica testificatio*).

⁴¹ L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 94.

⁴² Tamże, s. 95-96.

nie wybiera się ewangelicznej rady czystości po to, aby być bardziej dyspozycyjnym, lecz jest się bardziej dyspozycyjnym, ponieważ obrało się życie w celibacie, a wybrało się celibat, ponieważ dało się zawładnąć całkowicie Bogu. Argumentacja, aby stać się bardziej dyspozycyjnym dla apostolatu nie wystarcza dla podjęcia radykalnej decyzji życia w celibacie⁴³. Prawdziwa dyspozycyjność jest przeżyciem wewnętrznym, której nie można zaimprovizować ani nie może być ona wzbudzona czy, wywołana tylko przez sytuacje zewnętrzne i dobrą wolę. Jest to zdolność przyjęcia innych ludzi całym sobą z gotowością złożenia całkowitego daru, który dojrzewa w doświadczeniu miłości Boga i jest konsekwencją tej miłości⁴⁴. Innymi słowy, wierny wybierając bezżenność dla królestwa niebieskiego, posiada świadomość, że może w ten sposób urzeczywistnić siebie stając się bezinteresownym darem dla drugich⁴⁵.

Życie konsekrowane przez samo swoje istnienie w Kościele i realizację rad: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa służy konsekracji życia każdego wiernego, niezależnie od podejmowanych prac apostołskich⁴⁶. Czystość konsekrowana sama przez się jest przywołaniem rzeczywistości przyszłego świata i posiada w sobie samej wymiar apostołski. Celibatariusz przez sam fakt wyboru swego stanu ze względu na królestwo Boże jest świadkiem, który nie musi nic mówić. Wystarczy, że jest. Stąd też czystość konsekrowana nie tylko ma charakter apostołski, ale jest apostołatem⁴⁷. Dlatego i życie kontemplacyjne ma sens w Kościele, gdzie zakonnicy służą bliźnim poprzez ochotczo i dobrowolnie podejmowane

⁴³ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, Roma 1993, s. 254.

⁴⁴ *Evangelica testificatio*, n. 13: "Jedynie miłość Boga, należy to podkreślić, stanowi najwyższą pobudkę do zachowania czystości. Miłość ta tak nagląco domaga się miłości braterskiej, że zakonnik w najgłębszym znaczeniu tego słowa żyje głęboko zjednoczony z bliźnimi w Sercu Chrystusowym"; M.L. Algini, *Celibato punto interrogativo*, Assisi 1970, s. 103-104.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Bezżenność dla królestwa niebieskiego czy deprecjacja małżeństwa*, (audiencja generalna 07.04.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993 s. 506.

⁴⁶ *Vita consecrata*, n. 33: „Życie konsekrowane przez samo swoje istnienie w Kościele służy konsekracji życia każdego wiernego – świeckiego i duchownego”.

⁴⁷ J. M. Salaverri, *Una castità gioiosa*, *Vita Consacrata* 28 (1992) 40; A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 296.

żarliwe modlitwy oraz umartwienia⁴⁸.

Zakonnicy są znakiem królestwa na tyle, na ile Bóg miłowany przez nich ponad wszystko króluje w nich, na tyle na ile Jego miłość przenika ich życie, a następnie przekłada się na autentyczną miłość bliźniego wyrażaną w kontemplacji i czynie⁴⁹.

Zakonnicy są świadkami miłości, która poprzez czystość podjętą dla królestwa niebieskiego czyni ich zawsze gotowymi do poświęcenia się dziełom apostołskim⁵⁰. Jednak jej znaczenie – co komentatorzy często podkreślają – polega nie na swobodniejszym oddaniu się działalności apostołskiej, lecz na jej wartości samej w sobie jako znaku⁵¹.

2.1. Niepodzielność serca

Dar czystości konsekrowanej udzielany niektórym wiernym sprzyja temu, aby mogli oni łatwiej niepodzielnym sercem (*facilius indiviso corde*) poświęcić się Bogu⁵². Z treści kanonu 599 wynika, że praktyka ewangelicznej rady czystości staje się źródłem obfitej płodności i przynosi owoc, jeżeli wcześniej przyczyni się ona do całkowitego oddania się serca danej osoby Chrystusowi, i uczyni w ten sposób jej serce niepodzielnym⁵³. Stąd serce nie podzielone przynosi owoc i jest rzeczą dobrą pod warunkiem,

⁴⁸ Pius XII, Encyklika *Sacra virginitas...*, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie 41/3 (1959) 140: „Ale dziewictwo płodne jest nie tylko w zewnętrzne poczynania i dzieła, któremu dziewice mogą się oddawać swobodnie i niepodzielnie. Albowiem prócz tego udziałem tej cnoty jest doskonały rodzaj miłości bliźniego, uskuteczniany przez żarliwe modlitwy oraz umartwienia, ochoczo i dobrowolnie podejmowane dla bliźnich; wszak to im służy Boży i oblubienice Chrystusowe – zwłaszcza w klasztorach klauzurowych – poświęcili całe życie swoje”. J. Rovera, *La dimensione teologico-morale...*, s. 276-277.

⁴⁹ L. Boisvert, *Il celibato...*, s. 103.

⁵⁰ *Familiaris consortio*, n. 74.

⁵¹ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 296.

⁵² LG 42: „Świętość Kościoła wspierają też w szczególny sposób różne rady, jakie Pan w Ewangelii zalecił wypełniać uczniom swoim. Wśród nich wyróżnia się osobliwie cenny dar łaski Bożej, udzielany przez Ojca niektórym ludziom (por. Mt 19, 1; 1 Kor 7, 7), aby mianowicie w dziewictwie czy w celibacie łatwiej niepodzielnym sercem (por. 1 Kor 7, 32-34) poświęcili się samemu tylko Bogu”; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, *Vita Consacrata* 21 (1985) 67; G. Ferraro, *La nota «filiale» della castità e del celibato*, *Vita Consacrata* 30 (1994) 552.

⁵³ J. Beyer, *La pratica dei consigli evangelici*, *Vita Consacrata* 26 (1990) 679-680; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, *Vita Consacrata* 21 (1985) 67.

że kogoś kocha. Właśnie od tej miłości zależy również płodność celibatariuszy. Tak jak małżeństwo bez miłości nie byłoby prawdziwym małżeństwem, chociaż ważnym, podobnie dziewictwo bez miłości byłoby jedynie imitacją prawdziwego dziewictwa⁵⁴.

Przy czym trzeba zauważyć, że samo obranie życia w czystości nie chroni jeszcze serca przed niepodzielnością, tylko ułatwia jej osiągnięcie⁵⁵.

Termin zaś „miłować Boga niepodzielnym sercem” trzeba odróżnić od innych dwóch bardzo podobnych wyrażen biblijnych tj. od miłowania Boga ponad wszystko oraz miłowania Go „całym swoim sercem, całą swoją duszą i całym swoim umysłem”⁵⁶. Te dwa zwroty oznaczają, że we wszystkich okolicznościach i wyborach dokonywanych przez wiernego powinno się brać pod uwagę miłość do Boga. Natomiast wyrażenie „miłować Boga niepodzielnym sercem” posiada zupełnie odmienne znaczenie i dotyczy szczególnego sposobu miłości Boga. Miłość do Boga niepodzielnym sercem jest radą ewangeliczną nie zaś przykazaniem Bożym⁵⁷.

Wyrażenie „miłować Boga niepodzielnym sercem” nie występuje w takiej formie literalnie w Piśmie Świętym. Odnosi się je do tekstu Pierwszego Listu św. Pawła Apostoła do Koryntian, gdzie Apostoł narodów porównując życie małżeńskie z życiem w celibacie ukazuje większą możliwość troski tylko *o sprawę Pana* i zachowanie niepodzielności serca, czyli doznawanie mniejszej *rozterki* w przypadku celibatariuszy⁵⁸.

Komisja Doktrynalna Soboru Watykańskiego II zamieszcza-

⁵⁴ R. Cantalamessa, *Motivazioni bibliche della verginità e del celibato per il regno dei cieli*, Vita Consacrata 25 (1989) 301-302.

⁵⁵ A. Bandera, *I consigli evangelici...*, Vita Consacrata 19 (1983) 18.

⁵⁶ Łk 10, 27: „On rzekł: Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całą swoją mocą i całym swoim umysłem; a swego bliźniego jak siebie samego”; Pwt 6,5; Mk 12, 30; Mt 22, 37.

⁵⁷ P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, Vita Consacrata 21 (1985) 67.

⁵⁸ I Kor 7, 32-34: „Chciałbym, żebyście byli wolni od utrapień. Człowiek bezzenny troszczy się o sprawę Pana, o to, jak by się przypodobać Panu. Ten zaś, kto wstąpił w związek małżeński, zabiega o sprawę świata, o to, jak by się przypodobać żonie. I doznaje rozterki. Podobnie i kobieta: niezamężna i dziewica troszczy się o sprawę Pana, o to, by była święta i ciałem i duchem. Ta zaś, która wyszła za męża, zabiega o sprawę świata, o to, jak by się przypodobać mężowi”.

jąc w niektórych dokumentach⁵⁹ tekst o miłowaniu Boga niepodzielnym sercem miała świadomość, że liczni egzegeci ukazywali pewne trudności związane z tekstem św. Pawła, twierdząc, że był on owocem fałszywych oczekiwań Apostoła, który napisał ten tekst, kiedy uważał, że koniec świata jest bliski. Inni twierdzili, że słowa te odzwierciedlają mentalność środowiska socjokulturalnego, w którym św. Paweł żył. Mentalności, która nie ma trwałego znaczenia. Niektórzy prezentowali nawet opinię, że św. Paweł był przeciwny małżeństwu i wyraził swą opinię w omawianym tekście podważając znaczenie małżeństwa⁶⁰. Wszystkie te poglądy zostały wzięte pod uwagę przez Komisję Doktrylną, a mimo to w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* i dekrecie o posłudze i życiu presbiterów *Presbyterorum ordinis* odniesiono się bezpośrednio do tekstu św. Pawła, gdyż rozpoznano w jego nauczaniu samo sedno ewangelicznej rady czystości⁶¹. Ci, którzy otrzymali łaskę łatwiejszego poświęcenia się Bogu niepodzielnym sercem zrezygnowali z godziwych radości wynikających z miłości małżeńskiej. Stąd miłość niepodzielnego serca jest bezpośrednią miłością Boga. Natomiast w przypadku małżonków, ich związek wpływa w sposób głęboki na całe życie męża i żony, tak że odnajdują oni Boga i Jego dobroć jedno w drugim i wszystkie relacje z Bogiem są naznaczone odbiciem ich jedności i wzajemnego obdarowywania się⁶².

Czystość, uwalniając od „przeszkód, które mogłyby odwieść osobę konsekrowaną od gorliwej miłości i od doskonałego kultu Bożego”⁶³, rodzi pewien dynamizm wewnętrzny, który nieustannie i całkowicie kieruje człowieka ku Chrystusowi i życiu wiecznemu oraz pozwala lepiej przyjmować natchnienia Ducha Świętego i wzrastać w miłości przekształcającej się jednocześnie w większą dyspozycyjność w służeniu bliźnim jako znak i źródło duchowej

⁵⁹ LG 42; PO 16b.

⁶⁰ A. Bandera, *I consigli evangelici...*, Vita Consacrata 19 (1983) 16.

⁶¹ LG 44: „...stan zakonny, który bardziej uwalnia swych członków od trosk ziemskich.”; P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, Vita Consacrata 21 (1985) 68-69; A.M. Sicari, *L'origine evangelica della vita consacrata*, w: AA.VV., *Vita religiosa. Bilancio e prospettive*, Roma 1976, s. 111.

⁶² P. Molinari, P. Gumpel, *Alla luce della teologia...*, Vita Consacrata 21 (1985) 71; A.J. Nowak, *Osoba konsekrowana. III. Służ czystości*, Lublin 1999, s. 198.

⁶³ LG 42.

plodności⁶⁴. Czystość staje się środkiem ohoczego poświęcenia się służbie Bożej i dziełom apostołskim⁶⁵.

W dekrecie *Presbyterorum ordinis* podkreśla się wyraźnie aspekt czystości pozwalający przede wszystkim na głębsze przyłgnięcie do Chrystusa, a w dalszej kolejności służbie braciom⁶⁶. Na podobną hierarchię zwraca uwagę papież Paweł VI w encyklice *Sacerdotalis caelibatus*. Doskonała miłość celibatariusza – zdaniem papieża – znajduje następnie swój wyraz w praktycznym życiu i relacjach z ludźmi, w skutecznym oddziaływaniu na ich umysły i serca⁶⁷. Czystość uzdala do praktykowania głębszej i szerszej miłości, ponieważ pozwala na włożenie wszystkich sił duchowych i uczuciowych w służbę bliźniemu, dając przy tym wolność w poświęceniu się wszystkim, których Pan stawia na drodze osób konsekrowanych, podczas gdy ten, „kto wstąpił w związek małżeński, zabiega o sprawę świata, o to, jak by się przypodobać żonie. I doznaje rozterki”. Natomiast celibatariusz ciesząc się integralnością serca, jego niepodzielnością nie powinien doznawać takowej⁶⁸.

⁶⁴ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 293; PC 12; J. Eyer, *Spiritualità ieri e oggi: castità e missione*, Consacrazione e Servizio 24/12 (1975) 34.

⁶⁵ PC 12; M. Rondet, *Celibat ewangeliczny...*, s. 52.

⁶⁶ PO 16 b: „Przez dziewictwo zaś lub celibat zachowywany ze względu na Królestwo niebieskie, prezbiterzy są poświęceni Chrystusowi z nowych i wyjątkowych powodów, łatwiej, niepodzielnym sercem trwają przy Nim, z większą swobodą w Nim i przez Niego poświęcają się służbie Boga i ludzi, sprawniej służą Jego Królestwu i dziełu nadprzyrodzonego odrodzenia i stają się w ten sposób zdtniejszymi do przyjęcia szerszego ojcostwa w Chrystusie. W ten sposób więc wyznają przed ludźmi, że chcą się poświęcić niepodzielnie powierzonym sobie zadaniu, a mianowicie poślubienia wiernych jednemu mężowi i okazania ich Chrystusowi jako dziewicę czystą”.

⁶⁷ Paweł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus*, n. 32: „Prócz tego, kiedy kapłan z nowego i tak wzniesłego tytułu, tj. przez celibat, poświęcił się Chrystusowi, odznacza się on również w praktycznym życiu i obcowaniu – jak łatwo zauważyć – bardzo skuteczną i wybora zdolnością oddziaływania na umysły i serca, tak że nieustannie może wprowadzać w czyn ową doskonałą miłość (por. DFK 10), przez którą w sposób szerszy i bardziej określony poświęca się dla wszystkich (por. 2 Kor 12,15) i dzięki której – co jest oczywiste – może swobodniej i sprawniej wypełniać święte zadania (por. DK 16) oraz z gorliwością i miłością działać wśród świata, do którego Chrystus go posłał (por. J 17,18), aby wszystkim dzieciom Bożym ów dług, jaki jest im winien, oddać aż do grosza (por. Rz 1,14)”.

⁶⁸ 1 Kor 7, 33-34; PC 12: „Ona [czystość] bowiem w szczególny sposób daje wolność ludzkiemu sercu (por. 1 Kor 7, 32-35), by bardziej rozgorzało miłością do Boga i wszystkich ludzi”; ET 14; A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 294; D.P. Leclerc, *Due virtù concordi: castità e carità*, Rivista delle Religiose 14/8-9 (1965) 402-413.

2.2. Obfita płodność

W porządku nadprzyrodzonym, prawdziwe życie, i prawdziwa płodność mają wymiar duchowy. Płodność realizuje się „w Duchu”. Kiedy dziewictwo pojawiło się po raz pierwszy w historii zbawienia wiązało się ono z narodzeniem Dziecięcia – Chrystusa. Dlatego Tradycja zawsze łączyła dziewictwo z płodnością⁶⁹. Stąd i osoba konsekrowana im bardziej pozwala ośwładnąć się Duchowi, tym bardziej staje się płodna, a jednocześnie jest początkiem życia dla tych wszystkich, którzy w tajemnicy mistycznego Ciała są z nią złączeni⁷⁰. W tym tkwi ostateczny sens dziewictwa chrześcijańskiego. Dziewictwo bowiem nie oznacza bezpłodności, lecz wprost przeciwnie – maksymalną płodność na płaszczyźnie wyższej niż fizyczna⁷¹. Żyjący w dziewictwie dlatego są płodni ponieważ żyją w czystości. Przypominają oni małżonkom chrześcijańskim, że jeśli pragną dać prawdziwe życie, a nie tylko to fizyczne muszą stać się „dziewicami”, czyli w sposób niepodzielny należeć do Chrystusa, ponieważ w ten sposób i tylko tak Kościół rodzi nowych synów. Autentyczna płodność chrześcijańska pochodzi jedynie i jest proporcjonalna do całkowitości przyłgnięcia i łączności z Chrystusem. Owa łączność z Chrystusem jest niezbędna dla powstania nowego życia w sensie duchowym, ponieważ każde nowe życie rodzi się z całkowitego zjednoczenia dwóch osób, kiedy poprzez miłość stają się jednością⁷².

W nawiązaniu do tej zasady nie bez przyczyny chrześcijanie we wszystkich kulturach spontanicznie nazywali celibatariuszy matkami i ojcami. Dla przekonania się, że nie jest to tylko poetycki sposób wyrażania się, wystarczy odwołać się do listów św. Pawła Apostoła, który rzeczywiście czuł się matką wierzących, których zrodził dla wiary chrześcijańskiej⁷³.

⁶⁹ Iz 7, 14: „Oto Panna poczne i porodzi Syna”; *Vita consecrata*, n. 34: „Wzorem Maryi, nowej Ewy, osoba konsekrowana wyraża swa duchową płodność przez otwarcie się na przyjęcie Słowa, aby swoim bezwarunkowym poświęceniem i żywym świadectwem przyczynić się do ustanowienia nowej ludzkości”.

⁷⁰ LG 42; ET 14; A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 286.

⁷¹ R. Cantalamessa, *Czystego serca*, Warszawa 2003, s. 26.

⁷² A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 286; R. Cantalamessa, «*Vi sono alcuni che non si sposano per il regno dei cieli*», *Vita Consacrata* 25 (1989) 213.

⁷³ I Kor 4, 15: „Ja to właśnie przez Ewangelię zrodziłem was w Chrystusie Jezusie”; Ga, 4, 19: „Dzieci moje, oto ponownie w bólach was rodzę, aż Chrystus w was się ukształtuje”; R. Cantalamessa, *Czystego serca*, Warszawa 2003, s. 27.

Prawdę o płodności duchowej oddaje również relacja założyciel – instytut i jego członkowie. Mówi się o fundatorach „nasza matka”, „nasz ojciec”. I dodatkowo członkowie instytutów czują się de facto ich dziećmi. Zakonnicy, którzy w wielu wypadkach już od wieków żyją duchem swych założycieli, są żywym znakiem realizmu duchowej płodności, szerszej i trwalszej niż ta wynikająca z ciała. Założyciele, często żyjący wiele wieków temu, nadal stanowią żywą, osobistą i bliską obecność dla członków instytutów, którzy czują się z nimi w relacji oraz uważają, że *duch*, którym ciągle żyją jest rzeczywistym uczestnictwem w życiu, które oni w duchu przekazali⁷⁴. Jan Paweł II stwierdza, że bezżenność dla królestwa niebieskiego, jeżeli rozwija się prawidłowo, musi w konsekwencji prowadzić do *ojcostwa* czy *macierzyństwa* w znaczeniu duchowym, czyli do płodności z Ducha Świętego⁷⁵.

Zakończenie

Wnikając głębiej w różne aspekty właściwej realizacji ewangelicznej rady czystości, a zwłaszcza analizując jej znaczenie jako znaku przyszłego świata i obfitej płodności wzbudzanej w niepodzielnym sercu osoby konsekrowanej, można stwierdzić, że rada czystości jest w stanie nadal przemawiać do współczesnego człowieka i świata, a zwłaszcza do ludzi cierpiących z powodu erotyzmu, nienawiści, gwałtu i ucisku⁷⁶. Dawanie świadectwa nieskończonej miłości do Chrystusa jest obecnie bardzo potrzebne przede wszystkim dlatego, że są to ideały tak niezrozumiałe dla dzisiejszego świata⁷⁷.

⁷⁴ A. Pigna, *Consigli evangelici...*, s. 287.

⁷⁵ Jan Paweł II, *Komplementarność wyborów bezżenności i małżeństwa*, (audiencja generalna 14.04.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie*, t. V, cz. 1, 1982, Poznań 1993 s. 526.

⁷⁶ SCRIS, *Instrukcja o istotnych elementach nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej* «*The Renewal of Religious Life*», 31.05.1983, LE, VI, n. 4978; EV/9, 193-296, n. 17, tekst polski w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo* (red. Kazimierz Wójtowicz), Kraków 2003², s. 295.

⁷⁷ *Vita consecrata* 88.

**Il consiglio evangelico di castità come un segno del mondo futuro
e fonte di una più ricca fecondità nel cuore indiviso (can. 599 CIC/1983)**

La castità è fondamentalmente donazione totale e con cuore indiviso al Padre nella sequela di Cristo. Frutto della castità come indivisione del cuore è una più ricca fecondità che fa partecipare alla meravigliosa fecondità dell'amore di Cristo e della Chiesa. L'amore diretto, al differenza all'amore matrimoniale ed esclusivo per Dio diviene fecondo soprattutto di una fecondità spirituale non attiva. La castità è un insigne dono della grazia. Solo l'amore di Dio chiama in forma decisiva alla castità religiosa. Egli che diffonde nei cuori degli uomini la carità mediante lo Spirito Santo, concede ad alcuni nella Chiesa, come segno ed insieme stimolo della carità, il dono della castità, affinché si diano più facilmente con cuore indiviso a Lui solo e al servizio del suo Regno.